

KOMMUNEN ÄR SUMMAN AV SINA BYAR

BYAARBETETS CHECKLISTA
FÖR KOMMUNALA BESLUTSFATTARE
OCH TJÄNSTEMÄN

**Suomen Kylät
Finlands Byar**

Lycka till i ditt uppdrag, kommunala beslutsfattare!

Publikationen innehåller också information för kommunens tjänstemän och anställda.

I hembyarna handlar det om hembygden och ofta också om barndomens landskap och släkternas historia. För många finländare som flyttat från städerna till landsbygden ligger orsaken till att bo i byarna i naturens och landsbygdens skönhet samt i den känsla av frihet som landsbygdsmiljön möjliggör. I hembyarna bedrivs närings- och företagsverksamhet. Hembyn är en arbetsmiljö för den som jobbar online. Till byarna har man flyttat, inte bara för arbete och näringsens skull, utan ofta också tack vare de möjligheter byamiljön erbjuder för natur-, vildmarks-, djur- eller till exempel motorsportshobbyer. **En aktiv lokal gemenskap stärker kommuninvånarnas känsla av trygghet.**

Byaföreningarnas verksamhet är mångsidig. Byaföreningarna fungerar som ett paraply för övriga föreningar som är aktiva i byarna. Ett välfungerande samarbete mellan kommunen och byaföreningen stärker samtidigt hela föreningsverksamheten i kommunen. De regionala byaföreningarna fungerar som stöd och hjälp för kommunen i att främja samarbetet med byarna. De regionala byaföreningarna bygger broar mellan byarna och kommunen. Känner du till din egen regionala byaförenings verksamhetsledare? En länk till kontaktuppgifterna finns i slutet av denna publikation.

Känner du till din kommuns byar och lokala sammanslutningar? Hur ser de ut? Vilka resurser bidrar de med till din kommun ur ett marknadsförings-, utvecklings- och förnyelseperspektiv? Vilken byaanda driver din hemkommun framåt, och hur hörs invånarnas röst i din kommun?

Vi inom Finlands Byar vill hjälpa kommunerna att bygga ett så bra samarbete som möjligt med invånarna. Vi har samlat förslag på hur samarbetet mellan byar, lokala sammanslutningar och kommunen på bästa sätt kan skapa mervärde. Varje kommun och alla byar är olika, därför bör ett fungerande samarbete mellan kommun och byarna ta hänsyn till de lokala särdragen och den lokala kulturen.

Kanske kan denna publikation ge er ännu bättre lösningar och tillämpningar som passar just er kommuns förhållanden. **Vi hoppas att denna sammanställning kan vara till nytta för er.**

1. DIALOGEN MED INVÅNARNA OCH BYARNA ÄR GRUNDSTENEN I KOMMUNGEMENSKAPEN

Ur ett hållbart framtidsperspektiv för kommunen är det viktigt att kommunen uppmuntrar, stödjer och stärker invånarnas egen aktivitet och frivilliga insatser för sitt närområde och för att bygga socialt välbefinnande.

Dialogen med invånarna och byasammanslutningarna, både före beslutsfattandet och under dess olika skeden, är ovärderlig för att skapa en tillitsfull, öppen och framåtblickande atmosfär.

- Har din kommun en utsedd byakontaktperson som ser till att dialogen med byar och lokala sammanslutningar fungerar inom alla kommunens verksamhetsområden? Vet de lokala sammanslutningarna via vem informationen förmedlas i kommunen?
- Vilka arbetsformer kunde just i er kommun främja en systematisk dialog med byarna, samt med både stadigvarande bosatta invånare och fritidsboenden? Som lösning kan man använda sig av byaforum, gemensamma råd mellan kommunen och byarna eller gemensamma partnerskapsbord.
- Hur når informationen på bästa sätt byborna och invånarna? Är byaföreningarna ett stöd i informationsförmedlingen?
- Vilken roll tar kommunala beslutsfattare och politiska grupper i diskussionen med byarna och de lokala sammanslutningarna? Är de kommunala beslutsfattarna en bekant syn ute i byarna? Och hur lyssnar kommundirektören och tjänstemänne på invånarna och för samtal med dem? Ordnar kommunen tillställningar och evenemang i byarna och stadsdelarna?

TIPS PÅ HUR MAN KAN FRÄMJA DELAKTIGHET OCH DIALOG I KOMMUNEN
HITTAR DU TILL EXEMPEL PÅ KOMMUNFÖRBUNDETS WEBBPLATS

---

2. BYARNA MED I KOMMUNENS STRATEGI- OCH PROGRAMARBETE

Att göra upp en kommunstrategi och följa upp dess genomförande är det bästa sättet att utveckla kommunen tillsammans med invånarna och byarna. En lyckad kommunstrategi bygger på en ärlig och grundlig lägesbild av nuläget. Vi inom Finlands Byar tror att en sådan bara kan skapas i nära dialog med byarna och de lokala sammanslutningarna.

- Hur tas byarna och de lokala sammanslutningarna med i beredningen av kommunstrategin eller i arbetet med att uppdatera den?
- Hur deltar byarna och invånarna i byggandet av kommunens framtid? Har byarnas egna by- och framtidsplaner använts i strategiarbetet?
- Hur syns byarna och de lokala sammanslutningarna i uppföljningen av strategins genomförande, och i fastställandet av mål och indikatorer?
- Tas byarna i beaktande i kommunens övriga programarbete, såsom utvecklings- och livskraftprogram?

**Suomen Kylät
Finlands Byar**

3. NYA INVÅNARE OCH MERVÄRDE TILL KOMMUNENS MARKNADSFÖRING MED BOENDEFÖRSÖK

Kommunala beslutsfattare har flera sätt att påverka planläggningsprocessen och styrningen av byggandet. Centralt är även här samarbetet med områdets invånare. Att flytt till landsbygden intresserar många finländare, men bostäderna och de som vill flytta måste mötas. I flera kommuner har man i samarbete med byaföreningar framgångsrikt genomfört boende- och inflyttningsförsök.

- Har ni ordnat bostads- eller inflyttningsförsök tillsammans med byaföreningar? Hur kunde samarbetet med byarna berika bostadsutbudet och boendemöjligheterna?
- Har tomter på glesbygden kartlagts hos markägare och marknadsförs dessa i kommunens kanaler?
- Skulle er kommun kunna profilera sig som en mångsidig leverantör av boendeanternativ på landsbygden? Har kommunen i sina lösningar för boendet och i bostadsutbudet tagit hänsyn till människor i olika livssituationer, såsom ensamboende och enföräldersfamiljer?
- Har det uppgjorts byaplaner för byaområdena?

**Suomen Kylät
Finlands Byar**

---

4. LOKALA SAMMANSLUTNINGAR SKAPAR TRYGGHET

Aktiva lokalsamhällen är en viktig del i grunden för samhällets mentala motståndskraft mot kriser och befolkningens funktionsförmåga. Lokal medborgarverksamhet stärker sociala relationer, interaktion och förtroende mellan invånare, vilket skapar beredskap att agera och hantera olika störningar.

- Hur har byar och lokala sammanslutningar involverats i er kommuns lagstadgade säkerhets- och beredskapsplanering vad gäller arbetet och uppdateringen?
- Har kommunen uppmuntrat byar att inleda samtal om hur byagemenskapen kan förbereda sig för olika störningssituationer?
- Har byarna uppmuntrats att göra egna säkerhets- och beredskapsplaner?
- Hur deltar byar och bybor i övningar kopplade till beredskap?
- Känner kommunen till de gemensamma byautrymmen som kan fungera som samlingsplatser i störnings- och undantagssituationer?
- Har er kommun planerat hur byarna ska informeras vid störnings- och krissituationer och hur informationsflödet till och från byarna ska fungera när de vanliga kommunikationskanalerna inte fungerar? Finns det byaradio i kommunen?

LÄS MER OM FINLANDS BYAR RF:S EU-DELFINANSIERADE PROJEKT KYLÄVARA.

**Suomen Kylät
Finlands Byar**

5. BYAVERKSAMHET ÄR KOMMUNMARKNADSFÖRING

I byarna görs frivilligarbete för att stärka kommunens synlighet och marknadsföring, man upprätthåller omfattande byahemsidor, hjälper nya invånare att hitta bostäder, genomför bostads- och inflyttningsförsök och ordnar fritidsaktiviteter vars goda rykte sprider sig långt.

- Är byarna i er kommun presenterade på kommunens webbplats och finns byaföreningarnas och andra lokala föreningars aktuella kontaktuppgifter lätt tillgängliga?
- Har er kommun redan byafaddrar – bybor som hjälper nya invånare att komma till rätta i kommunen? En byafadder sänker tröskeln för den som funderar på att flytta, när en kontaktperson (byafadder) finns.
- Alla finländare vill inte bo i tätorter eller stadskärnor. Hur har ni gjort byarna till en del av er kommunala marknadsföring?
- Finns det utrymme i er kommuns kommunikationskanaler för byarna och för information om deras aktiva verksamhet och evenemang?

**Suomen Kylät
Finlands Byar**

6. BYAHUS OCH ANDRA GEMESAMMA UTRYMMEN SOM SERVICEENHETER

Alla, både byborna och hela kommunen, gynnas av det kreativa utnyttjandet av de gemensamma utrymmen som underhålls av lokala föreningar.

- Använder ni byahus och andra gemensamma utrymmen som mångservicecenter?
- Fördelas kommunens ungdomsverksamhet eller hälsofrämjande verksamhet för äldre ut till byarna?
- Vilket samarbete kunde kommunen göra med byaföreningar och andra lokala föreningar i genomförandet av verksamhet för olika åldersgrupper?
- Hur kunde kommunägda lokaler, inklusive skolor, användas i bredare syften?
- Är allmännyttiga föreningar befriade från fastighetsskatt i er kommun?

**Suomen Kylät
Finlands Byar**

---

7. BYSKOLOR ÄR VIKTIGA FÖR BYNS SERVICE OCH FÖR KOMMUNENS DRAGNINGSKRAFT

Välfungerande lokala daghem, familjedaghem och byskolor skapar en känsla av gemenskap, samt dragnings- och attraktionskraft i kommuner.

- Ses byaskolorna i er kommun som en tillgång och en möjlighet?
- Har kommunen, i samarbete med byasammanslutningar och markägare sett till att det finns tomter tillgängliga i skolornas närhet?
- Utnyttjas byskolorna i er kommun i kommunmarknadsföringen?
- Har man i översynen av skolnätet tagit hänsyn till den livskraftseffekt som byskolorna skapar för kommunen?
- Observera att det också handlar om det budskap som kommunen förmedlar genom sina egna åtgärder. Genom att inkludera alla byar och bostadsområden i utvecklingsarbetet signalerar kommunen att den är levande och erbjuder mångsidiga möjligheter till boende och liv.

8. BYAFÖRENINGARNA ÄR AKTIVA KULTURAKTÖRER

Det är viktigt att bibliotekstjänster och kulturverksamhet förs ut till landsbygdsområden och byar. Biblioteksbussarna är ett utmärkt exempel på detta. Tjänster för äldre, ungdomsarbete och andra välfärdsfrämjande insatser kan också genomföras som mobila tjänster.

- Byaföreningar och andra lokala föreningar i byarna är betydande kulturproducenter och arrangörer av evenemang. Har ni utrett vilka slags samarbeten ni skulle kunna förverkliga tillsammans? Skulle en del av kommunens evenemang kunna förläggas till byarna?
- Hur tillgängliga är bibliotekstjänsterna för byarna? Skulle det kunna finnas självbetjäningsbibliotekspunkter i era byar?
- Utnyttjas byarnas gemensamma lokaler i medborgarinstitutets verksamhet?
- Är er kommun med i verksamhet enligt "Finlandsmodellen", där hobbyverksamhet riktad till barn och unga också förs ut till byarna?

**Suomen Kylät
Finlands Byar**

9. LEADER-FINANSIERING SKAPAR MÖJLIGHETER FÖR KOMMUNENS FÖRETAG, FÖRENINGAR – OCH ÄVEN FÖR KOMMUNEN SJÄLV

LEADER-finansiering är den viktigaste finansieringskanalen för byar och byaverksamhet. Den är också nyttig och värdefull som ett finansieringsverktyg för kommuner. LEADER-verksamheten är skapad för att stödja lokal utveckling i landsbygdsområden.

I LEADER-projekt som delfinansieras av Europeiska unionen beviljas stöd särskilt till insatser som främjar lokal livskraft, sysselsättning och företagande. LEADER-finansieringen stärker också den lokala identiteten och utvecklar landsbygdens näringar på ett hållbart sätt.

- Utnyttjar er kommun och era byar LEADER-möjligheterna, till exempel för att främja samarbetet mellan kommunen och byarna? Bekanta er särskilt med "Smarta Byar"-finansieringsformen.
- Erbjuder kommunen förskotts finansiering för lokala föreningars projekt innan utbetalning sker?
- Syns LEADER aktivt i till exempel evenemang som kommunen ordnar för företagare? Bjud in er LEADER-grupps sakkunniga till företagarfrukostar!
- Är er kommun aktiv i den egna LEADER-gruppens verksamhet, till exempel i styrelsearbetet? LEADER-gruppen genomför sin strategi genom finansieringsbeslut i varje kommun inom sitt verksamhetsområde.

För idéer i mänsklig skala

LÄS MERA OM LEADER OCH SMARTA BYAR-PROJEKT

Finlands 53 LEADER-grupper är landsbygdskommunernas viktigaste finansieringspartner.

LEADER-verksamheten stärker lokala gemenskaper.

LEADER innebär konkreta insatser för att utveckla den egna bostadsorten.

Med LEADER-finansiering har man under de senaste två åren:

- startat över 1000 nya företag
- utvecklat affärsverksamheten i 1600 företag
- genomfört över 100 ägarbyten
- investerat i hundratals nya näridrottsplatser, genomfört hundratals idrottsplatser, renoveringar av byahus och energirenoveringar
- utfört över 420 000 talkotimmar

10. SMÅ BIDRAG ÅSTADKOMMER STORA RESULTAT

Bidrag till sammanslutningar och enskilda vägar är livsviktiga för livskraftiga föreningar och för tillgängligheten i landsbygdsområden. När kommunerna balanserar sin ekonomi kan föreningsbidrag hjälpa kommunen att nå sina strategiska mål med små insatser, genom att aktivera lokala sammanslutningar till att agera.

- Vilka slags bidrag, verksamhetsmedel eller behovsprövade stöd möjliggör er kommun för föreningar?
- Har ni deltagande budgetering i bruk?
- Är kommunens lokaler tillgängliga för föreningar utan kostnad?
- Samarbetar kommunen med föreningar kring underhåll av idrottsplatser och friluftsleder?

Vi hjälper gärna kommuner och byar att främja samarbete!

Om du vill höra om fungerande praxis, få nya idéer eller finslipa samarbetet mellan din kommun och byarna – ta gärna kontakt med låg tröskel!

Här hittar du goda exempel på samarbete mellan kommuner och byar.

Finlands Byar
Svenskfinlands Byar

www.suomenkylat.fi

www.bya.fi

**Regionala
byaföreningar**

<https://suomenkylat.fi/maakunnalliset-kylayhdistykset>

**Leader-
grupper**

www.leadersuomi.fi/

Kom ihåg att landsbygdssäkring är ett verktyg för att utreda hur beslut påverkar byar och landsbygdsområden redan innan de fattas. Det hjälper till att fatta mer hållbara och rättvisa beslut, samt stärker invånarnas förtroende och hela kommunens livskraft.

Suomen Kylät
Finlands Byar